

Josep Vigo i Bonada*

JUSTIFICACIÓ

La meva condició de professor universitari i la meva carrera un bon xic llarga han propiciat que, al cap dels anys, passessin davant dels meus ulls una infinitud d'articles especialitzats, d'escrits docents, de ressenyes protocol·làries, d'actes de reunions i d'informes de recerca que m'han donat —em penso— una visió prou vàlida de la situació i l'evolució, en aquests darrers temps, de la llengua emprada comunament en els medis científics (però no únicament en aquests).

Les línies que segueixen volen resumir les meves impressions respecte d'aquesta qüestió i sistematitzar els abusos lingüístics, els excessos i les formes errònies que, al meu parer, afecten negativament aquesta mena de textos.

LA SITUACIÓ LINGÜÍSTICA GENERAL

Totes les llengües, i en particular les més cultivades, disposen de *registres* diferents, és a dir, de varietats funcionals condicionades per la *situació comunicativa* (tema tractat, nivell de formalitat, intenció expressiva...). Hi ha moltes menes de registres lingüístics: familiar, vulgar, formal, científic, intimista, etc. De fet, tothom adapta instintivament la seva manera de parlar a les circumstàncies en què es troba i a la impressió comunicativa que vol oferir; una adaptació, d'altra banda, que afecta no solament el lèxic i la sintaxi, sinó també els elements no verbals, com poden ser la manera d'emetre la veu, la gesticulació o la postura corporal.

Durant llargs períodes de la història recent, l'idioma català s'ha trobat agressivament limitat als registres planers i familiars i s'ha vist sotmès a una intensa pressió de desprestigi social; en contraposició, no cal dir-ho, d'un al-

* Membre de la Secció de Ciències Biològiques. Aquest treball fou presentat a les Jornades sobre l'Elaboració i la Presentació de Treballs Científics i Tècnics, el 5 de novembre del 2001.

tre idioma presentat capciosament —i directament o indirectament— com a més culte, ric, universal i útil. Tot i la instintiva resistència i l'oposició reflexiva de la majoria dels parlants, aquesta situació va arribar a fer forat —com, més tard, s'ha fet palès— en la consciència idiomàtica de molts catalans. Instaurada la limitada normalitat lingüística en què ens trobem, s'ha perpetuat entre la població catalanoparlant (incloent-hi molts dels nostres governants i un grup massa nombrós d'intel·lectuals) l'acceptació inconscient de l'estatus menor i subordinat a què es va voler reduir l'idioma del país. Els esforços de *normalització* del català han topat amb un mur de prejudicis ben assumits, molt difícils de desarrelar. Si ho analitzem bé, la gran majoria de catalanoparlants veuen aquesta normalització com una reubicació i una expansió de la seva llengua, no pas en tots els camps, sinó sobretot en els dominis del registre vulgar i familiar, l'únic que internament estan disposats a concedir-li sense reticències. I encara; perquè fins i tot el registre vulgar del jovent catalanoparlant prescindeix fàcilment de l'argot propi per acceptar el del castellà (i en certa mesura també el de l'anglès), i la seva capacitat de creació de termes nous, una aptitud normal en les llengües vives i encara vigent en el català de fa trenta anys, ha esdevingut limitadíssima, si no nul·la.

M'atreviria a dir que l'*actitud lingüística* d'una gran part de la població catalana, incloent-hi els mitjans de comunicació de masses, només és explorable partint de la hipòtesi —mai no formulada, però segurament ben interioritzada— que el castellà és una llengua modèlica, rica, lògica i ben estructurada, per comparació amb el català, que és atzarós, pobre i ple d'anomalies i d'estructures mal resoltes i, sobretot, propi de registres informals. Sembla com si molts dels redactors de textos científics assumissin, potser irreflexivament, que per expressar-se bé cal seguir, sempre que el sistema de signes ho permeti, els esquemes de la llengua castellana.

Entre dues solucions lingüístiques possibles, la majoria dels catalanoparlants es decanten, en el llenguatge formal, per la més propera al castellà. Tal com ho fan els mitjans de comunicació, els quals, de vegades, fins i tot pretenen justificar-ho. Heu vist mai que un diari parli de ganivets *esmolats*, de persones *mitjanceres*, de lleis que *envaeixen* competències, de situacions *roents*...? Gairebé sempre fan servir, en comptes dels termes subratllats, els corresponents *afilats*, *mediadores*, *invadeixen*, *candents*, no pas incorrectes, però en el català planer molt poc freqüents fins ara. Si us parlen d'una «carpa», segurament no es refereixen pas a cap peix de riu, sinó a un *envelat*; així que el metro arrenca, l'estació «pròxima» és, més precisament, la *vinent*; els nombres no parells, és a dir, els *senars*, sembla que només poden ser «imparells»; si ens informen que algun museu obre «tots els dies», ens deixen a l'escapça, perquè no acaben la frase i, per tant, no queda clar si es refereixen a tots els dies que plou o als que fa sol o als que cauen ganivets de punta (si fóssim a Londres els semblaria molt bé que els museus obrissin *every day*, és a dir, *cada dia*, com sempre havíem dit). Tot això per què?

Perquè la llengua castellana fa servir els corresponents més literals d'aquells termes o expressions. I no parlem de les traduccions i adaptacions abusives de modismes i frases fetes; de l'estil d'haver enxampat alguna cosa «per pèls» (*per la punta dels cabells?*), d'algú que ha «tirat» (volent dir *llençat?*) la tovallola, de donar «llum verda» (no infraroja ni ultraviolada; però potser volen dir *llum verd*) a un projecte... I els invents de «solapaments» (*encavallaments*), «vivendes» (*habitatges*), «gelades» (quan volen dir *glaçades*), «cascos» (volent dir *nuclis*) urbans, tempestes amb gran «aparell elèctric» (com si ploguessin rentadores; però potser volen dir *aparat elèctric*), «manades» (*ramats?*) de cérvols..., que són els «models» esbombats per periòdics i televisions amb una ignorant i barroera insistència.

Paral·lelament a la deriva vers uns esquemes aliens, els recursos i les subtileses de la llengua catalana són bandejats com a primitius i antimodèlics. Les eines *es proven*, però els vestits no *s'emproven*, ni els menjars no *es tasten*...: tot «es prova»; ens ofereixen, no simples *capses*, sinó «caixes» immenses de bombons a preus mòdics; tant és «acostumar» com *soler*; les temperatures no van *cap avall*, sinó «cap a baix» (a planta baixa?)..., perquè la llengua model no fa pas aquestes distincions. I en acabat encara troben estrany i deplorable que el català no pugui copiar lletra per lletra alguns girs i matisos que el castellà sol emprar!

Quin és el model idiomàtic absolut resulta ben comprovable quan, al cap de dues dècades d'«autonomia», els polítics, els intel·lectuals i els «professionals» de la comunicació diuen encara en castellà els noms de les lletres de l'alfabet i de països i ciutats no castellans, els textos filosòfics i literaris estrangers, les citacions de la Bíblia i els Evangelis, els títols de pel·lícules sense versió castellana..., i fan servir a tort i a dret refranys i dites en aquella llengua, perquè quedi clar que l'únic idioma seriós és un altre, no pas el nostre.

Per aquest camí, tan cofoiament seguit, el català es dialectalitza a passes gegantines, és a dir, es va convertint, de grat o per força, en un dialecte del castellà. De fet, ja hi ha suposats catalanoparlants que només són capaços de pensar en castellà i que, en conseqüència, acaben parlant castellà amb paraules catalanes.

Cada idioma té uns recursos lingüístics particulars. En el discurs científic, els recursos del català tradicional s'acosten força als de moltes altres llengües cultes, i sovint se separen de les solucions adoptades pel castellà. Cal modificar aquesta situació?

EL CATALÀ CIENTÍFIC

En el context que acabem de comentar, no és pas il·lògic que el *registre científic* del català hagi seguit un procés anàleg de despersonalització i banalització. És cert que hi ha científics cultes i conscients que han lluitat perquè les coses no anessin per aquest camí. Però també n'hi ha molts, massa, que tracten la seva llengua amb una descurança i una poca responsabilitat que no admeten pas, Déu nos en reguard!, per a d'altres idiomes, incloent-hi, evidentment, el castellà. Entreu en una aula darrere un professor que no hagi esborrat la pissarra i més d'un cop us saltaran als ulls i a l'intel·lecte els disbarats escrits alegrement per algun d'aquests «professionals de la comunicació»; o visiteu algunes pàgines web dreçades, en «català», per investigadors competents (competents en la seva matèria de recerca, és clar); o —cosa encara més greu— agafeu un plec d'exàmens escrits per alumnes que han estat immersos i escolaritzats en català des de la infantesa més tendra.

En el cas del registre científic, es dóna el fet —que no l'excusa— que la major part dels textos consultats o llegits pels científics de casa nostra no són pas escrits en català, i molts ho són precisament en castellà. El *model de llenguatge* especialitzat, si més no dins la família d'idiomes neollatins, amb què topa més sovint un científic català és, precisament, el de la llengua oficial de l'Estat.

Si el model idiomàtic del castellà estàndard resulta força especial, una asseveració semblant val per al registre científic; semblant, però multiplicada per algun nombre de dues xifres. Heus ací l'opinió d'un il·lustre filòleg, Germà Colón, sobre l'evolució del castellà en temps moderns: «La influència francesa fou benèfica per a bandejar el barroquisme de mal gust que ofegava la llengua. Amb tot, un cert enfarfec retòric es mantingué fins a la primera del segle xx, quan una reacció d'alguns escriptors conscients aconseguí de fer més planer i flexible l'estil literari; *en canvi, el de l'exposició científica encara serva una pompositat poc escaient*» (el subratllat és meu). En relació amb això, no cal ser gaire vell per recordar aquelles instàncies oficials fetes amb frases llarguíssimes, sintàcticament confuses i alambinades, que acabaven amb allò de «cuya vida guarde Dios muchos años», model que ha estat feliçment substituït per un altre de molt més planer i entenedor. O el llenguatge jurídic tradicional, que exigia l'admirable perícia de persones expertes en lleis per treure'n l'entrellat i que devia justificar la necessitat d'un munt d'exegetes competents i explicava, potser, la proverbial lentitud de la justícia espanyola.

Amb aquests condicionaments no és pas estrany que molts textos científics semblin haver estat escrits amb l'ànim de dir les coses tan enrevessadament com sigui possible i pels camins més indirectes. Moltes llengües neollatines, incloent-hi la catalana, ja pequen poc o molt de manca de rigor i

d'una expressió multiforme que en el llenguatge literari pot fer algun efecte, però que enfosqueix i deteriora el discurs científic. Els anglosaxons sovint s'admiren, per exemple, que l'adverbi *segurament* vulgui dir, més exactament, 'potser sí', o que *bastant* signifiqui 'en una quantitat regular però que no basta'.

Tractant-se del registre científic, fins i tot les llengües més estructurades miren d'extremar el rigor i la lògica del discurs. El francès i l'alemany cultes procuren de dir les coses de manera metòdica, breu i entenedora; i fins i tot en anglès, un idioma gens donat a l'excés ni a la indefinició, trobareu recomanacions per escriure textos científics concisos i coherents.

Aparentment, el català científic tendeix, com la llengua comuna, a seguir el model castellà, a derivar vers una expressió difusa i poc rigorosa, en comptes de cercar precisió. Deu ser en gran part una actitud irreflexiva, bé que els serveis lingüístics de certes institucions oficials semblen fomentar també aquesta mena d'argot extravagant.

Aspectes lingüístics concrets

De l'observació de nombrosos textos en català i en castellà, i de la pràctica i les recomanacions que es fan en relació amb el llenguatge especialitzat en francès i en anglès, en derivo uns quants comentaris que pretenen fer veure els principals usos lingüístics que, al meu parer, desfiguren el registre científic, amb l'esperança de convèncer l'escriptor que els eviti i els substitueixi per formes d'expressió més precises i més coherents.

De cada cas comentat dono exemples, acompanyats de les alternatives que considero més bones, més eficients o, precisament, correctes. Escric en itàlica negreta els aspectes sobre els quals vull cridar l'atenció, en itàlica fina les formes que veig emfàtiques, inadequades o errònies, i en negreta rodona, si s'escau, les formes substituents o corregides. Potser em cal insistir que em refereixo específicament a textos científics, susceptibles de ser interpretats i rellegits còmodament per un lector expert. En l'expressió oral o en textos divulgatius potser algunes de les formes proposades resultarien excessivament sintètiques; però això no vol dir que les altres fossin sempre adequades.

I si ara advertís que qualsevol semblança entre els exemples que poso i la realitat de què tinc experiència és pura casualitat, mentiria.

1. Farcir les frases de **paraules, locucions o clàusules innecessàries** no les fa pas més entenedores. Eliminant-ne la palla, resulten més àgils i més clares.

Aquest paràmetre controla *d'alguna manera* la productivitat de l'ecosistema.
Aquest paràmetre controla la productivitat de l'ecosistema.

Sotmès a una intensa erosió *de tipus* glacial.
Sotmès a una intensa erosió glacial.

Les pluges van afectar sobretot *la zona* del País Valencià.
Les pluges van afectar sobretot el País Valencià.

El mètode que hem aplicat *en l'experiment que ens ocupa* és una modificació del de Schimwell.
El mètode que hem aplicat és una modificació del de Schimwell.

De manera que la mitjana *que s'obté* d'aquests valors és més alta que la *derivada* dels *valors* primers.
De manera que la mitjana d'aquests valors és més alta que la dels primers.

2. En comptes d'utilitzar **formes d'expressió llargues o indirectes**, sol ser beneficiós dir les coses breument i sense circumloquis.

Però té les fulles *de color glauc* per *la cara superior* i *de color blanquinós* per *la cara inferior*.
Però té les fulles **glauques** per **sobre** i **blanquinoses** per **sota**.

I *entre una i altra* hi ha un espai *desproveït* de vegetació.
I **entremig** hi ha un espai **sense** vegetació.

Aquesta mena de prats queden restringits *als territoris de substrat calcari* i *amb un sòl de reacció neutra*.
Aquesta mena de prats queden restringits **als terrenys calcaris** i **de sòl neutre**.

L'elevada pluviositat *pot portar canvis en les característiques del sòl* afavorint *la formació d'un horitzó superficial àcid*.
L'elevada pluviositat pot afavorir **l'acidificació superficial del sòl**.

3. Moltes **frases preposicionals** poden ser substituïdes amb avantatge per un adverbi o un adjectiu o, fins i tot, poden ser omeses.

Aquest és un procés *que es produeix de manera molt lenta*.
Aquest és un procés **molt lent**.

Es tracta de poblacions ben diferenciades, perquè *en aquests individus* la dotació cromosòmica és tetraploide.

Es tracta de poblacions ben diferenciades perquè la **seva** dotació cromosòmica és tetraploide.

Com hem constatat, aquest fenomen té lloc *en molt poques ocasions*.

Com hem constatat, aquest fenomen té lloc **molt rarament**.

Les fulles són *de forma* lanceolada i *disposades de manera* verticil·lada.

Les fulles són lanceolades i **de disposició** verticil·lada.

4. No cal emprar sempre o únicament **formes complexes, enfàtiques o cacofòniques** (sovint copiades del castellà), havent-hi com hi ha expressions equivalents més simples, més planeres o més eufòniques.

més freqüentment

no fa falta

no suficientment [estudiat]

[això] *posa en evidència* [que...]

relativament [important, alt...]

no només [en aquest territori...]

a pesar de [determinades

excepcions...]

[i contenen] *en el seu interior...*

[les conseqüències són evidents]

el dia després

després d'haver valorat [el calci]...

amb anterioritat a [la seva

declaració de parc...]

més sovint

no cal

no prou [estudiat]

[això] **fa palès** [que...]

força/bastant [important, alt...]

no solament [en aquest territori...]

malgrat [determinades

excepcions...]

[i contenen] **dintre seu...**

[les conseqüències són evidents]

l'endemà

havent valorat / **un cop** valorat

[el calci]...

abans de [ser declarat parc...]

5. Utilitzar **innecessàriament oracions de relatiu** allarga la frase i no la fa pas més entenedora.

Un bosc en què no hi ha cap espècie arbòria *que hi domini de manera clara*.

Un bosc en què no hi ha cap espècie arbòria **clarament dominant**.

Donem algunes de les dades *que s'han obtingut* durant el període d'experimentació.

Donem algunes de les dades **obtingudes** al llarg de l'experiment.

Uns tipus de prats com els *que hi ha a la vall que es troba al costat*.

Uns tipus de prats com **els de** la vall **contigua**.

Uns estanys molt particulars per les característiques del poblament algal *que presenten*.

Uns estanys molt particulars per les característiques del **seu** poblament algal.

6. La **utilització sistemàtica de verbs amb poca càrrega semàntica** i, en conseqüència, l'ús de frases verbals complexes, resulta carregosa; és més directe i més clar emprar el verb que s'hi troba implícit.

Tot seguit *fem un breu comentari* d'aquest tractament.

Tot seguit **comentem breument** aquest tractament.

Un cop *bem realitzat la centrifugació* de la mostra, *procedim a la decantació*.

Un cop **centrifugada** la mostra, **la decantem**.

Per això *hi apareixen en gran abundància* els arbusts laurifolis.

Per això **hi abunden** els arbusts laurifolis.

Les colònies bacterianes *hi presenten un desenvolupament* molt considerable.

Les colònies bacterianes **s'hi desenvolupen** considerablement.

7. **Oblidar-se dels pronoms febles** dona lloc a oracions forçades, incorrectes o imprecises (en general construïdes seguint el model castellà). Aquest és un mal que ataca també la llengua del carrer; especialment deplorable si es té en compte que el sistema pronominal del català, extraordinàriament eficient, permet fer frases rodones, curtes i precises, impossibles en molts altres idiomes.

Per tal de precisar el contingut *de les mateixes* i assenyalar els trets més significatius *que aquestes presenten...*

Per tal de precisar-**ne** el contingut i assenyalar-**ne** els trets més significatius...

Quasi totes les cèl·lules de l'epidermis són isodiamètriques; però també es veuen *en aquesta algunes cèl·lules* força allargades.

Quasi totes les cèl·lules de l'epidermis són isodiamètriques; però també se **n'hi** veuen **de** força allargades.

Un cop distribuïdes les mostres en tres grups de mida creixent, *se seleccionen* quatre grosses, quatre mitjanes i quatre petites.

Un cop distribuïdes les mostres en tres grups de mida creixent, **se'n** seleccionen quatre **de** grosses, quatre **de** mitjanes i quatre **de** petites.

8. Els adjectius **major, menor, superior, inferior, millor, pitjor...**, tenen en general valor superlatiu: **carrer Major, ordes menors, la millor del món...** No és gens assenyat ni eficaç fer-los servir, imitant un castellà suposadament culte, com a comparatius, ni que sigui acompanyats d'un subs-

tantiu que n'indiqui la qualitat de referència. És més lògic, i quasi sempre més entenedor, que els termes comparatius incloguin l'adjectiu qualificatiu, en català precedit dels adverbis **més** o **menys** (**més ample**, **menys eficaç**, **més alta**...), anàlogament a com ho fan, per exemple, el francès (**plus large**, **moins efficace**, **plus haute**...) o l'anglès (**wider**, **less efficient**, **higher**...); o, fins i tot, el castellà planer (**una talla más grande**, **un plano más bajo**). També els adverbis *millor* i *pitjor* poden ser substituïts de vegades per expressions més concretes.

I en aquest cas els valors resultants són *majors*.

I en aquest cas els valors resultants són **més alts**.

Aquestes poblacions d'alta muntanya produeixen granes *de menors dimensions*.
Aquestes poblacions d'alta muntanya produeixen granes **més petites**.

Se'n diferencia perquè les seves fulles tenen *major longitud*.

Se'n diferencia perquè té les fulles **més llargues**.

En aquesta àrea les temperatures estivals són *superiors* i les pluges força *inferiors*.

En aquesta àrea les temperatures estivals són **més elevades** i les pluges força **més escasses**.

La poca densitat de la coberta arbòria permet que hi penetri *millor* la llum, cosa que fa possible que el sotabosc *tingui una diversitat florística major*.

La poca densitat de la coberta arbòria permet que hi entri **més llum** i que el sotabosc **sigui més divers**.

Aquest tractament estadístic dóna *pitjors* resultats.

Aquest tractament estadístic dóna resultats **menys bons** / **menys fiables**.

Tot i ser *millor* estructurat.

Tot i ser **més ben** estructurat.

9. Fer servir sistemàticament la **reflexiva impersonal o la veu passiva** referides a l'autor o als autors d'un text pot portar confusions. Generalment és més clar d'utilitzar en aquest cas la veu activa, en primera o en tercera persona, i reservar aquelles formes verbals per a les accions o les opinions alienes o genèriques; com ho recomanen les normes d'estil científic en francès i en anglès.

S'estudia la productivitat d'un ecosistema forestal pirinenc i *es presenta* un resum dels resultats obtinguts.

Estudiem la productivitat d'un ecosistema forestal pirinenc i **presentem** un resum dels resultats obtinguts per nosaltres. / L'autor **estudia** la productivitat d'un ecosistema forestal pirinenc i **presenta** un resum dels resultats obtinguts.

Sempre s'havia considerat que aquestes poblacions eren uniformement tetraploides. Ara *s'ha vist* que no és així.

Sempre s'havia considerat [genèricament] que aquestes poblacions eren uniformement tetraploides. Nosaltres [els autors] **hem comprovat** que no és així.

Aquest fenomen ha estat observat molt poques vegades. *S'ha constatat* que, malgrat això, es dóna amb una regularitat quasi matemàtica.

Aquest fenomen ha estat observat molt poques vegades. **Nosaltres hem constatat** que, malgrat això, es dóna amb una regularitat quasi matemàtica.

10. **L'ordre** dels elements d'una oració **no és indiferent**. Hi ha elements o clàusules que només tenen una posició. Altres vegades, l'ordre pot servir per remarcar una clàusula o una altra. Faig notar si la posició d'un element és lògica o no; o bé subratllo el component de la frase que queda ressaltat en cada cas.

Tot i que algunes plantes de l'estrat herbaci *són clarament acidòfiles* (*Luzula nivea*, *Prenanthes purpurea*...).

Tot i que algunes plantes de l'estrat herbaci (*Luzula nivea*, *Prenanthes purpurea*...) **són clarament acidòfiles**.

Al final del procés totes les cèl·lules han esdevingut suberificades *gairebé*.

Al final del procés **gairebé** totes les cèl·lules han esdevingut suberificades.

Aquests materials foren plegats i fracturats, *a conseqüència dels moviments de plaques, durant l'orogènia alpina*.

Durant l'orogènia alpina, i a conseqüència dels moviments de plaques, aquests materials **foren plegats i fracturats**.

11. Heus aquí, finalment, algunes de les **formes errònies o incorrectes** més usuals.

De manera que, *a mig* termini, l'aigua s'eutrofitza *degut als* abocaments industrials.

De manera que, **a** termini **mitjà**, l'aigua s'eutrofitza **a conseqüència dels** abocaments industrials.

De la qual es diferencia *per tenir* les fulles més llargues i les càpsules més *grans*.

De la qual es diferencia **perquè té** les fulles més llargues i les càpsules més **grosses**.

Cèl·lules de gran *tamany*, amb les parets *poc o gens* engruixides.

Cèl·lules de grans **dimensions** / de **mida** gran, amb les parets **poc** engruixides o **gens**.

A *mitjans de juny* la plaga es va *estendre* a tota la població.
A **mitjan** juny la plaga es va **estendre** a tota la població.

Aquí el *substrate* és enterament *silícic*.
Aquí el **substrat** és enterament **silici**.

Els valors *mitjos* dels paràmetres climàtics del *mitjà* forestal han estat calculats *per medi de...*

Els valors **mitjans** dels paràmetres climàtics del **medi** forestal han estat calculats **per mitjà de... / mitjançant...**

S'hi podrien afegir força més casos, sobretot si preniem en consideració les faltes ortogràfiques més corrents, les freqüents tergiversacions del sentit de verbs i adjectius i alguns castellanismes o anglicismes molt agressius; però això, com molts dels exemples comentats en aquest darrer apartat, no fa pas referència directa a l'estil i a la claredat expressiva, sinó als coneixements lingüístics elementals.

PER ACABAR

No vull pas extreure cap conclusió dels comentaris precedents. Cadascú pot fer-se les reflexions que vulgui. I ja compto que, en algun cas, poden ser força diferents de les meves o, fins i tot, totalment discordants.

La meva pretensió ha estat, només, de fer públiques unes opinions que més d'un cop he manifestat en privat, fruit de la meva preocupació —la meva angoixa!— pel rumb que sembla haver emprès una llengua que estimo apassionadament. No pretenc pas que els criteris aquí exposats siguin objecte d'adhesions irreflexives. L'única cosa que voldria és que tots els científics prenguessin consciència, d'una banda, de la importància del llenguatge, del valor de les paraules i les maneres de dir, i de l'altra, de les capacitats expressives de l'idioma català, de cap manera inferiors a les d'altres llengües cultes. I que, a l'hora d'agafar el bolígraf o de teclejar a l'ordinador, paressin esment a explicar-se —fent-me cas o no— de la manera més clara, més coherent i menys pretensiosa de què fossin capaços.

Parlar clar i català havia estat fins ara una recomanació assenyada i un model a seguir. No ha de continuar sent-ho?